

REQUEST

VAN

SAEPCK VAN DONIA.

1524.

In het Archief te *Rijssel* is ontdekt, en, door de vriendelijke tusschenkomst van den Heer L. PH. C. VAN DEN BERGH, aan het Genootschap, welks belangen door hem zeer ter harte worden genomen, medegedeeld, een request van belangrijken inhoud, door SAEPCK VAN DONIA aan MARGARETHA van *Oostenrijk* ingediend, om van den Keizer rehabilitatie voor haar en hare kinderen te bekomen, bij het voorgenomen derde huwelijk.

SAEPCK VAN YDSMA, was de dochter van WERP YDSMA, die zich, uit hoofde van zijn eerste huwelijk met SAEPCK DONIA, ook wel WERP DONIA noemde, en van diens tweede vrouw FRAU JUUSMA. Uit het request moet men opmaken, dat GEMMA VAN HEER JUUSMA haar eerste man is geweest, vervolgens noemt zij haar tweede man: *een ander Edelman van Foudens*, welke moet geweest zijn SYBREN JEPPE VAN HENSTERA (hebbende de HENSTERAAS te *Foudgum* gewoond), bij wien zij drie dochters heeft gehad. Haar derde man, met welke

zij, tijdens het indienen van het request, in den echt zoude treden, was DOUWE RIENKS VAN BURMANIA; bij dezen had zij eenen zoon, den beroemden standfries GEMME VAN BURMANIA, en eene dochter. — Volgens opgave van den Heer Mr. A. VAN HALMAEL Jr., zoude SAEPCK VAN YDSMA of DONIA, gelijk de genealogenen zulks vermelden, vier mannen hebben gehad, en dus ook nog gehuwd zijn geweest aan TAEKE DOUWES VAN AEBINGA, van *Hijum* of *Hallum*, uit welk huwelijk een kind, dat jong gestorven is, zoude zijn gesproten. Deze vermelding echter schijnt strijdig met den inhoud van het request, hetwelk niet anders is op te lossen, dan dat er nog eene SAEPCK YDSMA ten zelfden tijde heeft bestaan, en dat deze alleen aan AEBINGA is getrouwd geweest, hoezeer men overigens daarvan in de geschiedenis niets bijzonders vindt. Volgens dezelfde vermelding, had SAEPCK maar één kind bij HEER JUUSMA, dat jong gestorven was, terwijl zij in haar request spreekt van twee of drie kinderen. — Zij was eene zeer weldadige vrouw, dat zij vooral heeft getoond ten opzichte van het Burger-Weeshuis te *Leeuwarden*, hetwelk zij bijna geheel heeft doen herbouwen en ruim begiftigd. Zij stierf te *Leeuwarden*, den 17 Februarij 1570, en is begraven in de Galileërkerk aldaar, in het graf van haren eersten man.

De naam van dezen staat in het request geschreven, GEMME van HEER JUUSMA; gewoonlijk schrijft men JEMME HEER JUUSMA, waarvan de Heer Mr. van HALMAEL Jr., in eene *Aanteekening* op zijne uitmuntende *Verhandeling over AEDO AEDES JONGHAMA*, voorkomende in het *Taalkundig Ma-*

gaxijn van DE JAGER, zegt, dat men niet weet aan te geven, uit welk geslacht JUWSMA JEMME zou gesproten zijn, en ook niet, wat die titel van *Heer* beteekent, of hoe JEMME daaraan is gekomen; dat het de ridderlijke titel niet kan zijn, uit hoofde men dien in *Friesland*, even als in *Holland*, vóór den naam plaatste, zoodat het dan *Heer* JEMME JUWSMA, even als *Heer* GOSLICK VAN JONGHANA, zou moeten zijn; dat in het *Geslachtsregister* van VAN ADELEN, nu en dan van HERJUWSMAAS gewag wordt gemaakt, ook van Vrouwen van dien naam, bij voorbeeld in de Genealogie van HEMMEMA, alwaar letterlijk staat:

RIOERD HEMMEMA, is getrouwt met
GAATS HERJUUSMA enz.,

zoodat HER VAN JUWSMA niet moet worden afgescheiden. — Dit brengt den Heer Mr. VAN HALMAEL Jr. tot de gissing, dat ook JEMME tot dat geslacht HERJUUSMA zal hebben behoord.

De historieschrijvers vermelden meest allen het voorgevallene met HEER JUUSMA en zijne medebeschuldigden, GERBRANT en TJAERT MOCKEMA, welke beide eersten voor de Kanselarij werden onthoofd, doch in de Gallileër kloosterkerk begraven, terwijl de laatste door de vlugt zich redde, om welke reden wij eene herhaling overtollig achten. Het is echter twijfelachtig, of zij schuldig of onschuldig waren aan het hun te laste gelegde verraad. De Friezen en Groningers van dien tijd hielden hen niet schuldig; maar, met achterstelling van de door de pijnbank afgeperste bekentenis, zijn er vele omstandigheden, die te moeilijk in hun voordeel kunnen worden opgelost, om hen geheel voor

onschuldig te houden. De schrijver van opgamelde Verhandeling meent van hunne schuld overtuigd te zijn.

REQUEST.

Aen die K. M.

Gheeft in alder ootmoedicheyt te kennen Uwe onderdanige ende goetwillige Joncfrouwe SAEPCKE VAN DOUNIA Wede., woenachtig in Uwen Genaden landen van *Vrieslant*. Hoe dat zy, Suppliante, ten tyde van den Forst van *Sassen*, in echten state is geweest mit een Edelman, genaempt GEMMA VAN HEER JUUSMA, Heerscap tot *Ferwert*, by den welcken sy Suppliante, binnen staende huwelicke, geprocreert heeft gehadt twee oft drie kinderen. Ende es ge- buert, dat die voirss. GEMMA, der Suppliante man, geapprehendeert ende geuangen is geweest by den Stadthouder ende Regenten van den voirss. Furst van *Sassen*, vuyt sake, dat hy crimen lese Maiesta- tis gecommiteert zoude hebben gehadt mit den Grave van *Eemden*, ende zekere conspiracie ge- maect hebben gehadt tegens den voirss. Hertoge van *Sassen*, int jaer van twaeluen lestleden, ende nae zekere confessie ende bekennessen, by den seluen GEMMA gedaen, overmits tormente, tortueren ende persecucien, in vangenisse geschiet; soe es hy geex- cuteert geweest mitten zwaerde, ende dat lichaem opt gewyde begrauen, ende alle zyne heerlicheden, mobile ende onmobile goeden, geconfiskeert, ende die confiscatie is geappliceert geweest tot profite van Heer TJAERT BURMANIA, Ridder etc. Es oick

waer, dat, alzoey zy Suppliante wesende op die tyt zeer jonck van jaren, gelyck zy noch ter tyt es, heeft haer seluen geuoucht gehadt totten echten state, mit een ander Edelman van *Fouwdens*, ende by den seluen mede schoone kinderen geprocreert hebbende, soe es die zelve hare anderde man mede deser werelt overleden, ende in Gode gerust. Ende alzoey haer Suppliante nu ter tyt alzulcx nyet gelegen en es, om langer in die weduwelicke state te blyven, maer wel een goet huwelick zoude mogen doen, indien zy sulcx gequalificeert ware, als zy was voor date van der pretense sententie, confiscatie ende executie van haren saligen man. Nochtans, overmits dat voirss. empesement van die infamie ende inabiliteit, daer mede sy ende huere kinderen gemaculeert ende onteert zouden mogen zyn, toegcomen by den voirss. GEMMA, gejustificeert ende geexecuteert, soe en es haer Suppliante nyet geraeden, haer seluen totten voirss. huwelicke state te geuen. Ten ware dat Uwer G. K. M. haer ende huere kinderen, vuyt Uwe sonderlinge gracie ende affectie, voorsien worde by Uwer prerogativen, otroy ende rehabilitacie, in sulcken saken dienende. Soe yst, dat zij haer seluen keert tot Uwer K. G. M., ende oitmoedelicken bidt dat Uwer K. G. belieue, haer Suppliante, ende alle huere kinderen, eerst ende alvoren te rehabiliteren ende te restabiliseren, qualificeren ende reposeren, tot alzulcken state ende preeminencie, naem ende fame, als zy was mit huere kinderen, voor ende aleer 't voirss. messuys ofte forefeyt¹ by haren eersten man geccommitteert

¹ *Forefeyt* of *forfayte*, zoo als het bij VAN MIERIS, in zijn *Charterboek* voorkomt, beteekent *poena, mulcta*,

oft geperpetreert was, afdoende ende delerende alle mishagen, suspicien van maculen, infamie, die daer aen cleuen moghe. Dezelve ende hueren kinderen qualificerende, nut ende bequaem makende, voort-aen tot allen successien, actiue et passiuë, digniteyte, officien, reuerencien, eeren, preeminencien, ende tot capaciteit van alle heerlicheden, haeflicke goeden ende anders, in allen schyne, oft die voirss. GENNA, haren eersten man, noyt missuys oft delict gecommitteert en hadde, abolerende alle messuysen, infamien ende oick alle suspicien, daer vuyt gesproten, daermede zy oft hueren kinderen jegenwoirdich oft noch te vercrigen, eenichsins genoteert oft gesuspecteert zoude mogen zyn, octroyerende ende auctoriserende oorloff, ende volcomen consent geuende der voirss. Suppliante ende hueren kinderen, mitten voorss. Heer TJAERT BURMANIA, Ridder, possesseur van den voorss. geconfisqueerden goeden, die daertoe wel willich es ende verstaen wil, te mogen componeren, overcomen, transigeren oft om eene redelicke prys in te coopen, contracten ende voorwaarden vast ende gestadich te mogen maken, ende dien navolgende die gecofte goeden ende geconfiskeerde heerlicheden alsdan rustelick, vredelick ende eeuwelicken voer huer, hueren kinderen, hueren erven ende nacomelingen, mogen gebruycken, possideren ende beliefte mogen doen, sonder contradictie van yemande, ontbiedende ende beuelende Uwen Genaden Stadthouder, Chancelier,

en wordt voor vermaagschapt gehouden aan het Keltische of Wallische *fforffed, poena*; vervolgens de daad zelve, waarop de straf gesteld is, en in het algemeen eene misdad.

President, Raden, Gouvernuers, Rentmeesters, Uwen Procureur Generael, ende allen anderen Uwen Officieren, Dienaren, Justicieren ende ondersaten van Uwen landen ende heerlicheden van *Vrieslant*, van wat state dat zy zyn oft wesen mogen, dat zy de Suppliante, hueren kinderen, eruen ende nacomelingen, van dese Uwe gracie, prerogative, ottroy, consent, abolucie ende rehabilitacie, laten genieten rustelycken, vredelycken ende volcomelicken, sonder hemlyuden daervan oft daerinne te doene oft te laeten geschien eenich hinder, letsel, crot² ofte moyenisse ter contrarie, want Uwer K. G. M. al zulcxss belieft, ende haer suppliante te expedieren behoorlicke brieuen van ottroy in behoorlicke forme. Dit doende, etc.

APOSTILLE.

Fiat rehabilitacio in forma, selon lauis de Messrs. DE HOGHESTRATE et President de *Malines* et de surplus quil en soit escript au Gouverneur et ceulx du Conseil en *Frize*, pour moienner la chose entre les parties, ainsy quil vous .... Fait a *Malines*, le VIII jour de Juliet XV^c XXIIIJ.

Het origineel in de Departementale Archieven du Nord, te *Rijssel*.

² *Crot* of *krot*, werd outtijds in de beteekenis van *beletsel*, *hindernis* enz., gebezigd. Eigenlijk is het *slyk*, *modder*, *vuiligheid* enz., hetzij men het woord uit het Fransch overneme, of van het Hollandsche *kroos*, *kroost* afleide. VAN KIEL verklaart het als » *lutum vestibus haerens*” en, » *quia lutum impedimentum adfert*,” zegt VAN HASSELT, » *ideo krotte quoque pro quolibet impedimento* » *usurpatur*.” Vg. BILD., *Geslachtlijst*, en HOEUFFT, *Verz. van Fransche woorden*, 1840.

Uit de correspondentie, in de jaren 1765 en 1766, gevoerd, namens de Staten van *Friesland*, met de Fransche autoriteiten, over de Friesche oorkonden, in de Kamer van Rekeninge te *Rijssel* aanwezig, ons welwillend door den Heer VAN DEN BERGH kopijelijk medegedeeld, welke oorkonden in het *Charterboek* zijn opgenomen, met uitzondering van bovengemeld request, en welligt van nog meer andere verscholen charters, blijkt het, dat de Graaf VAN WASSENAER TWICKEL, Gedeputeerde ter Staten Generaal, met deze zaak is belast geweest, en de commissie opgedragen, om te zorgen, dat er authentieke kopijen aan den Baron VAN SCHWARTZENBERG werden ingezonden. Met de uiterste vriendelijkheid en belangstelling werd van wederzijden gehandeld, nadat des Konings toestemming was verkregen, hoezeer later, nadat het tweede deel van het *Charterboek* was afgedrukt, en er op nieuw eene aanvraag geschiedde, waarschijnlijk op het vermoeden, dat er nog meerdere documenten betrekkelijk *Friesland* aanwezig moesten zijn, op die aanvraag een *ganschelijk niet discreet refuus* volgde. Zoo luidt eene aanteekening op eene kopij-resolutie van 1774, zonder vermelding van eenige reden.

v. L.

